



## Novi pogled u monoteletizam i monergetizam.

(Nastavak)

Studija

Dr. Josip Marić

### 2. Kristologija sv. Ćirila, patrijarke aleksandrijskoga.

Na poseban način zanima nas ovdje nauka sv. Ćirila o Kristovoj volji i njegovu djelovanju.

Istaknuo sam već, da se aleksandrijska unija od 633. god. osniva na velikom ugledu sv. Ćirila.<sup>116</sup> Spomenuo, sam ujedno da su aleksandrijski monofozite prigrlili na osnovi kristoloških ideja sv. Ćirila formulu Pseudo-Dionizija Aeropagite o jednom Kristovom teandričkom djelovanju (*μία θεανδροική ενέργεια*).<sup>117</sup> A i poslije u kristološkim borbama, što su se nadovezale na aleksandrijsku uniju, vrlo je važan bio sv. Ćiril. Sergije, patrijarka carigradski i tobožnji začetnik monotelitizma, u svom pismu na Ćira. tada još biskupa u Phasisu (Sebastopolisu) poziva se izriječkom na sv. Ćirila. On veli, da sv. Ćiril uči, e je u Kristu »μία ζωοποιός ενέργεια.«<sup>118</sup> Sergije ima ovdje na umu komentar, što ga je napisao sv. Ćiril glavi 6,54 evanđelja Ivanova. Prognani se carigradski patrijarka Pērtho u javnoj disputi sa sv. Maksimom pozivlje na isto mjesto komentara sv. Ivanu.<sup>119</sup> da onamo sv. Ćiril tvrdi: Krist je pokazivao »jedno... djelovanje«. <sup>120</sup> Monoteletski patrijarka Pavao, nasljednik Pērthov, navodi za potvrdu svomu monoteletizmu obranu, što ju je napisao sv. Ćiril u prilog jednom od svojih anatematizma, koje je upravo bio protiv Nestorija.<sup>121</sup> Napokon je Makarije, patrijarka antiolijski, na 6. općem crkvenom saboru u Carigradu dokazivao u više sjednica, da svoju nauku o jednom Kristovom htijenju i djelovanju crpe iz spisâ sv. Ćirila.

<sup>116</sup> Bog. Smotra, 1917., 3, 216; 1918., 4, 316—317.

<sup>117</sup> Bog. Smotra, 1917., 3, 212; 1918., 4, 318.

<sup>118</sup> Mansi, Concilia, XI., 525.

<sup>119</sup> 6, 54.

<sup>120</sup> ... *Κόριλλος ἔδογματίσαε, μίαν συγγενή δὲ ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένον ἐνέργειαν. τὸν Χριστὸν δηλαδὴ φήσας.* Mansi, Concilia, X. 752.

<sup>121</sup> Migne, P. gr. 76., 413. Mansi, X., 1025.

Tako je u prvoj sjednici pomenutoga sabora Stjepan, prezbiter i momak te učenik Makarijev, čitao historijat općeg efeškoga koncila od 431 g. Između ostaloga čitao je Stjepan jedno mjesto iz Ćirilova spisa. Što ga je posvetio bio caru Teodoziju. Na tom mjestu ističe sv. Ćiril svemožnost volje Kristove i Makarije kliče, da je jedna u Kristu volja.<sup>122</sup> U osmoj sjednici čitala se opširna vjeroispovjest Makarijeva. U njoj Makarije ispovijeda, da je utjelovljena Riječ Božja pokazivala neko novo teandričko djelovanje, koje je imalo potpunu moć oživljavanja.<sup>123</sup> Očito da je ta Makarijeva vjeroispovjest pisana pod utjecajem kristologije sv. Ćirila. Dokazuje to ponajbolje jedanaesta sjednica istoga koncila, gdje je također bilo čitano nekoliko odlomaka iz Makarijevih djela. U tim odlomcima navodi Makarije za svoju stvar napomenuti komentar evanđelju Ivanovu, u kojemu sv. Ćiril kaže, da je Krist u čudesnim svojim djelima pokazivao jedno te isto uskršavajuće djelovanje.<sup>124</sup>

Prema tomu nameće nam se veoma važno pitanje, kako valja shvatiti navedena mjesta kristologije sv. Ćirila, na koja su se pozivali aleksandrijski monofizite, a s njima i pozniji spomenuti monotelete i monogerte.

Kao što je sv. Ćiril faktički, u objektivnom smislu, učio dvije naravi u Kristu, tako je dosljedno učio, da je u Kristu čovječansko i božansko htijenje i djelovanje — ako se i mora priznati, da nije nigdje izričitim riječma isticao, da su u Kristu baš dvije volje i dva djelovanja. Valja — i to napose protiv Dornera<sup>125</sup> i Harnacka<sup>126</sup> — naglasiti, da sv. Ćiril u borbi protiv Doretista brani realitet, a protiv Arijanaca i Apolinaraca integritet čovječanske naravi u Kristu.<sup>127</sup> Riječ Božja u Kristu subjektom je potpune božanske (*τέλειος ἐν θεότητι*) i potpune čovječanske naravi (*καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι*). Čovječansku volju Kristovu utvrđuje sv. Ćiril onim mjestima Sv. Pisma, koja

<sup>122</sup> Migne, P. gr. 76., 1136. Mansi, XI., 316.

<sup>123</sup> ἀλλ' ἐνανθρωπήσας θεὸς λόγος καινήν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν, καὶ ταύτην ὅλον ζωοποιὸν ἐπιδείκνυται. Mansi, XI., 353.

<sup>124</sup> Mansi, XI., 516—517.

<sup>125</sup> Entwicklungsgeschichte von der Lehre von der Person Christi, Berlin, 1853., II., 31—206.

<sup>126</sup> Lehrbuch der Dogmengeschichte Tübingen, II., 349—369.

<sup>127</sup> Migne, P. gr. 74, 768, 1193; 75, 1220, 1261, 76, 1193, 396; 77, 244. Isp. »Bog. Smotra«, 1917., 4, 321.

prikazuju Krista u Getsemanskom vrtu, kako u smrtnoj borbi volju svoju pokorava (*τὸ μὴ θέλειν ἀποθανεῖν*) volji svoga Oca nebeskoga.<sup>128</sup> Krist djeluje — veli sv. Ćiril — na božanski (*θεϊκῶς*) kao i (*ἄμα καὶ*) na čovječanski (*σωματικῶς*) način. Jedan je dakle Krist iz božanstva i čovječanstva (*ἐξ ἀμφοῖν*), ako i jest Riječ postala tijelom.<sup>129</sup> Krist je, veli sv. Ćiril na drugom mjestu — pokazao dvojako djelovanje (*διπλὴν τὴν ἐνέργειαν*), koliko je on isti i trpio kao čovjek i djelovao (*ἐνεργῶν*) kao Bog.<sup>130</sup> Jer je Krist jedan te isti (*ὁ αὐτὸς*) Bog za jedno i čovjek, tvorio je... čovječanska (*τὰ ἀνθρώπινα*) kao i božanska (*θεοπραπέτῃ*) djela.<sup>131</sup>

Kako dakle da dovedemo u sklad inkriminirana mjesta sv. Ćirila sa spomenutim njegovim tvrdnjama o Kristovom htijenju i djelovanju?

Glavno inkriminirano mjesto nalazi se, kako sam već naveo, u komentaru Ivanova evanđelja, što ga je sv. Ćiril napisao riječima Kristovim: »Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis... non habebitis vitam in vobis.«<sup>132</sup> Ovamo osim ostaloga veli sv. Ćiril, da je Isus Krist u čudesnim svojim djelima pokazivao »jedno te isto djelovanje« (*μίαν τε καὶ συγγενῆ δι ἀμφοῖν ἐπιδείκνυσι τὴν ἐνέργειαν*).<sup>133</sup>

Da uzmognemo ovdje razumjeti sv. Ćirila, nužno je da posegnemo za neposrednim kao i za posrednim kontekstom.

Sv. Ćiril je postavio sebi zadatak, kako bi dokazao, da ćemo blagujući tijelo Gospodinovo imati život u sebi. U tu svrhu ističe on, da je Krist istina »život po naravi, po biti svojoj, koliko je rođen od Oca«, ali je i njegovo sveto tijelo na neki načn diomikom toga života, tako te i ono imade »moć oživljavanja« (*ζωοποιός*), koliko je »na tajanstveni način ujedinjena s Riječju, koja sve oživljava«.<sup>134</sup> Zbog toga i jest to tijelo njegovim tijelom i Riječ Božja je svojim tijelom nešto

<sup>128</sup> Migne, P. gr. 69, 1169; 72, 456, 925; 73, 532, 535.

<sup>129</sup> Migne, P. gr. 72, 556.

<sup>130</sup> Antinestorijanski karakter spomenutih riječi izbija iz posljednje rečenice, što je ovdje dodaje, a glasi: »ὁ γὰρ ἄλλος καὶ ἄλλος, εἰ καὶ ἄλλως καὶ ἄλλως. Migne, P. gr. 72, 937.

<sup>131</sup> Migne, P. gr. 76, 1116; 74, 1105.

<sup>132</sup> Ivan, 6, 54.

<sup>133</sup> Migne, P. gr. 73, 577.

<sup>134</sup> Ζωὴ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ, καθὼ καὶ ἐκ ζῶντος ἐγεννήθη Πατρός· τωποιοὶν δὲ οὐδὲν ἦτιον καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα, συνενηργημένον τρόπων ζηνὰ καὶ ἀφῆτως ἐνωθὲν τῷ τὰ πάντα ζωογονοῦντι Λόγῳ. Migne, P. gr. 73, 577.

»jedno«. <sup>135</sup> Riječ je naime, nastavlja sv. Ćiril, nerazdijeljena iza utjelovljenja, osim koliko treba imati na pameti, da Riječ, koja dolazi od Oca, nije ista po naravi s hramom, što potječe od Djevice; nije naime tijelo istobitno s Riječju Božjom, nego je jedno po nedokučljivoj ujedini. <sup>136</sup> I budući da je, zaključuje lijepo sv. Ćiril, tijelo Spasiteljevo postalo dionikom božanskoga života (*ζωοποιὸς γέγονε*) za to što je bilo ujedinjeno Riječi Božjoj, koja je život po naravi svojoj, to ćemo mi, kad ga budemo blagovali, imati život u sebi, ujedinjeni i mi s njime onako, baš kao što je tijelo njegovo dionikom života ujedinjeno s Riječju Božjom, koja u tijelu prebiva. <sup>137</sup>

Kad je tako sv. Ćiril teoretski utvrdio euharistički karakter spomenutih Kristovih riječi, hoće sada da upozori na neke scene praktičnoga života Kristova, u kojima je Krist nedvoumno dokazao, da je njegovo sveto tijelo bilo dionikom božanskoga života, koliko je imalo moć uskrsavanja.

Prije nego sv. Ćiril prelazi na jedan konkretan slučaj, izvodi općenito iz svega što je dosad rekao, da se zato Krist u uskrsavanju mrtvaca i služio ne samo riječima i svojim božanskim zapovijedima, nego povrh toga i svetim svojim tijelom, da bi pokazao, da »njegovo tijelo imade moć oživljavanja« i da je jedno postalo s njime; ta i bijaše istinu — dodaje Ćiril — vlastito njegovo a ne drugo tijelo. <sup>138</sup>

Spomenuvši sv. Ćiril uopće kako je Krist postupao uskrsavajući mrtvace, sjeća se dviju čudesnih scena iz života Kristova. U primjedbi, što je spaja s prvom od ovih scena, nalazimo taj

<sup>135</sup> *δὸν αὐτοῦ λελόγισται, καὶ ὡς εἰς νοεῖται σὺν αὐτῷ.* Ib.

<sup>136</sup> *Ἀδιαίρετος γὰρ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, πλὴν ὅσον εἰς τὸ εἶδέναι τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς ἠκοντα Λόγον, καὶ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου ναῦν, οὐ ταυτὸν μένοντα τῇ φύσει, οὐ γὰρ δημοσίου τῷ ἐκ Θεοῦ Λόγῳ τὸ σῶμα, ἐν δὲ τῇ συνόδῳ καὶ ἀπειροσῆτι συνδρομῇ.* Ib.

<sup>137</sup> *καὶ ἐπεὶ περὶ ζωοποιὸς γέγονε τοῦ Σωτῆρος ἡ σὰρξ, αἴτε δὴ τῇ κατὰ φύσιν ἠνωμένη ζωῇ, τῷ ἐκ Θεοῦ δηλονότι Λόγῳ, διὰ αὐτῆς ἀπογευσόμεθα, τότε τὴν ζωὴν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς συννεούμενοι καὶ ἡμεῖς αὐτῇ, καθάπερ οὖν αὐτῇ τῷ ἐνοικήσαντι Λόγῳ.* Ib.

<sup>138</sup> *Διὰ γὰρ τοι τοῦτο καὶ ἐν τῷ τοὺς νεκροὺς διανιστῆν οὐ λόγῳ μόνον οὐδὲ τοῖς θεοπραπέσιν ἐπιτάγμασιν ὁ Σωτὴρ ἐνεργῶς. ... ἀλλὰ συνεργάτην ὥσπερ τινὰ πρὸς τοῦτο δὴ μάλιστα τὴν ἀγίαν αὐτοῦ λαμβάνειν ἠπελγετο σάρκα, ἵνα δεικνύῃ ζωοποιεῖν δυναμένην, καὶ ὡς ἐν ἡδὴ γενομένην πρὸς αὐτὸν καὶ γὰρ ἦν ὄντως ἴδιον αὐτοῦ, καὶ οὐχ ἕτερον τὸ σῶμα.* Ib. Duhu bi sv. Ćirila bolje odgovaralo ovako: ... da njegovo tijelo može oživljavati, budući da je jedno postalo s njime ...

glasoviti monoteletski spomenuti tekst. I zato, kad — veli Ćiril — Krist uskrisuje kćerku predsjednika sinagoge govoreći: Kćerko, ustani, dotiče se, kako je pisano, njene ruke. I Krist, uskršavajući je (*ζωοποιῶν*) u jednu ruku kao Bog svemoćnom svojom zapovijedu i uskršavajući je u drugu ruku i povrh toga (*ζωοποιῶν δὲ αὐτὴν πάλιν*) dodirnom svetoga svoga tijela, očituje iz obojega (*δι' ἀμφοῖν*) jedno te isto djelovanje.<sup>139</sup>

Pomenuti klasički tekst sv. Ćirila možemo posmatrati s negativnog i pozitivnog stajališta. U negativnom se tumačenju toga teksta svi bogoslovi slažu, ako se možda u načinu izlaganja u nebitnim stvarima i razilaze. Svi besumljivo dokazuju, da sv. Ćiril sebi nije protuslovio i da onim riječima nije htio ispovijediti jedno djelovanje Kristovo u objektivnom, monoteletsko-heterodoksnom smislu. Ali pozitivno izlažući riječi Ćirilove razilaze se veoma. Vječna šteta, što se barem oci šestoga crkvenoga sabora carigradskog od g. 680. nijesu na taj tekst osvrtaali, te mu smisao precizirali protiv onih, koji su se, kako smo vidjeli, i na to mjesto pozivali. Oci toga koncila kao i lateranskoga od g. 649. mukom prelaze preko toga teksta sv. Ćirila.

Mene ne zadovoljava potpuno nijedno negativno izlaganje dojakošnjih bogoslovâ. A sa svakim pojedinim izlaganjem Ćirilovih riječi u cijelosti sam nezadovoljan. Mene tekst sa svojim neposrednim i posrednim kontekstom upućuje na jedno novo poimanje teksta Ćirilova.

Radi prijeglada i jasnoće pokazat ću iznajprije, kako treba po mom sudu shvatiti riječi sv. Ćirila o jednom Kristovom djelovanju. Na svoje negativno i pozitivno tumačenje toga teksta nadovezat ću kritiku različitih tumačenja Ćirilovih riječi, što nam ih daju bogoslovi, koji se na to mjesto sv. Ćirila ex professo obaziru.

Nema nikakove sumnje, da se » *μία ἐνέργεια* « nema uzeti kao jedno djelovanje u objektivnom smislu bilo na koj način. Najmanje opet pak imade sv. Ćiril onu jednotu djelovanja u Kristu na pameti, prema kojoj bi se čovječanski element na neki način apsorbirao u njegovu božanstvu. Takovo tumačenje Ćirilovih misli protivi se njegovoj jasnoj nauci o Kristovoj dvojakoj volji i djelovanju. Protivi se cjelokupnoj njegovoj nauci o medu-

<sup>139</sup> . . . ζωοποιῶν μὲν ὡς Θεός, τῷ παντοῦργῷ προστάγματι ζωοποιῶν δὲ αὐτὴν πάλιν, καὶ διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἁγίας σαρκός, μίαν τε καὶ συγγενῆ δι' ἀμφοῖν ἐπιδεικνύσει τὴν ἐνέργειαν. Ib.

sobnom snošaju čovječanske i božanske naravi o Kristu. Protivi se kontekstu posrednom, u kojemu sv. Ćiril ističe jednako čovječansku i božansku narav kao principia quibus u njihovu bistvovanju, jer veli sv. Ćiril, da Riječ, koja dolazi od Oca nije ista po naravi s hramom, što potječe od Djevice; nije naime — ponavlja Ćiril — tijelo istobitno s Riječju Božjom; nego je jedno po nedokučljivom ujedinjenju. Takovo poimanje se protivi samom neposrednom kontekstu, u kojemu sv. Ćiril djelodano suponuje čovječansku i božansku narav kao principia quibus u njihovu djelovanje. Veli naime Ćiril, da je Krist uskršavao u jednu ruku kao Bog svemoćnom svojom zapovijedu i opet u drugu ruku i dodirom svetoga svoga tijela. Prema sv. Ćirilu dakle djelovanje uskršavanja nije u sebi jedno, jer se reificiralo na dvojaki način t. j. sudjelovanjem božanskoga i čovječanskoga elementa u Kristu. Dakle sv. Ćiril nije uzimao u Kristu jedno djelovanje u objektivnom smislu. Svjedoči najposlije i njegova motivacija u kojoj hoće da utvrdi smisao, u kojemu se u konkretnom slučaju to djelovanje može zvati jednim.

Tako smo došli na most, koji nas vodi do pozitivnoga tumačenja rečenoga teksta.

Prmatrajući inkriminirani tekst sv. Ćirila s njegovim neposrednim i posrednim kontekstom valja da dobro lučimo ono, što sv. Ćiril hoće izričitim riječima (expresse) da reče od svega ostaloga, što Ćiril doduše izriječkom ne veli, ali iz materijala, što nam ga teksta pruža, željenom logikom slijedi.

Prije svega ističe sv. Ćiril poput dogme s jedne strane da je tijelo Kristovo ili čovječanska njegova narav na nedokučljivi način ujedinjena s Riječju Božjom, s kojom čini nešto jedno, jedno biće, i zato da je tijelo Kristovo pravo dakle vlastito tijelo Riječi Božje. Čovječanska narav u Kristu — naglašuje Ćiril s druge strane — nije istobitna s božanskom njegovom naravi. Na osnovi tih utvrđenih istina izvodi sv. Ćiril ovo: Tijelo Kristovo, t. j. čovječanska je narav Kristova, imala moć oživljavanja, budući da je bila na nedokučljivi način sjedinjena s Riječju Božjom, koji je život po hiti svojoj. To je razlog, što se Spasitelj kod uskršavanja služio i svetim svojim vlastitim tijelom. Spasitelj je u tom svom jednom djelovanju na osnovi obiju naravi očitovao jedinstvo svoga bitka. Dakle je — reasumuje i zaključuje konačno sv. Ćiril

— Spasitelj oživljavajući u jednu ruku svemoćnom zapovijedu kao Bog te oživljavajući u drugu ruku povrh toga i dodirnom svetoga svoga tijela (*δι' αμφοῖν*) očitovao jedno te isto djelovanje (*μίαν τε καὶ συγγενῆ ἐνέργειαν*), t. j. djelovanje uskršavanja — jer je njegova čovječanska narav bila na nedokučljivi način sdružena i ujedinjena s Riječi Božjom, Životu po biti, s kojim je postala jedno, jedan bitak. Spomenuti zaključak ostaje stvarno isti, ako se izvede i u nešto konkretnoj formi, ako i ne baš u stilizaciji, koja bi se potpuno podudarala s tekstom. Prema toj stilizaciji valjalo bi reći sa sv. Ćirilom, da je i čovječanska narav Spasiteljeva, t. j. dodir njegova svetog tijela, s božanskom svojom naravi, t. j. svemoćnom zapovijedu (*δι' αμφοῖν*), imala na osnovi nedokučljivog jedinstva u bitku udjela u jednom te istom djelovanju (*μίαν τε καὶ συγγενῆ ἐνέργειαν*), t. j. djelovanju oživljavanja — jer je bila na nedokučljivi način združena i ujedinjena Riječi Božjoj, Životu po biti, s kojim je postala jedno, jedan bitak. U jednom i drugom slučaju sv. Ćiril izrijeком ističe napose čovječansku narav Krístovu, u koliko ona sudjeluje u uskršavanju mrtvih dašto na osnovi svoje ontološke jednote s Riječju Božjom.<sup>140</sup>

Ove misli sv. Ćirila došle su do izražaja u 11. kanonu u trećem općenitom efeškom koncilu od 431. Taj kanon glasi: »Si quis non confitetur, carnem Domini vivificatricem esse, et propriam ipsius Verbi Dei Patris, sed velut alterius praeter ipsum, coniuncti eidem per dignitatem, aut quasi divinam habentis habitationem, ac non potius ut diximus vivificatricem esse, quia facta est propria Verbi cuncta vivificare praevaleatis. A. S.<sup>141</sup>

Taj izričiti zaključak, do kojega je došao sv. Ćiril na osnovu svojih spomenutih pretpostavaka, odgovara potpuno njegovoj tezi, kojom je htio dokazati, da ćemo mi, budemo li blagovali tijelo Gospodinovo, imati život u sebi, ujedinjeni i mi s njime, kao što je i tijelo njegovo donikom života ujedinjeno s Riječju Božjom, koja u tijelu prebiva. U kojem smislu valja to djelovanje oživljavanja zvati »jednim« ili »jednim te istim«, da li u objektivnom ili u subjektivnom smislu, to on izrijeком ne veli. Na nama je, da nastavimo negativno tumačenje

<sup>140</sup> Sv. Ćiril naime veli: »... ζωοποιῶν δὲ αὐτὸ πάλιν, καὶ διὰ τῆς ἀφῆς τῆς ἀγίας σαρκός. ... Migne, P. gr. 73, 577.

<sup>141</sup> Denzinger, Enchiridion 123.



Ćirilovih riječi pa da iz cjelokupnoga materijala, što nam ga tekst pruža, donijemo potpuni pozitivni smisao rečenoga mjesta.

Čovječanska je narav Kristova s njegovom božanskom naravi toliko imala udjela u jednom te istom djelovanju, koliko je uza svemoćnu njegovu zapovijed i dodir svetoga njegova tijela oživljavao kćer predstojnika sinagoge. Kako je opet čovječanska njegova narav ili dodir svetoga njegova tijela oživljavao, budući da je čovječanska narav postala jedno s njime, to je oživljavanje, koje se reificiralo djelovanjem jedne i druge naravi, bilo ipak toliko »jedno te isto«, koliko mu je temelj jednota bitka, što ga čine božanska i čovječanska narav Kristova. Drugim riječima: u čudesnim djelima pokazuje Krist jedno te isto djelovanje, u koliko to djelovanje proistječe od jednoga te istoga bitka. Izraz dakle »*μία*« apsolutno ne ugrožava razliku naravi u Kristu. Oživljavanje je prema sv. Ćirilu faktično dvojako, koliko potječe od obje Kristove naravi; ono je jedno te isto, koliko potječe od jedne te iste utjelovljene Riječi Božje. Mi bismo drugim riječima rekli: Čovječanska narav Kristova imade udjela u čudesnim djelima, npr. u uskršavanju mrtvaca, jer je hipostatski združena sa svemoćnom Riječi Božjom. A to oživljavanje nije u sebi, u objektivnom, fizičkom smislu jedno nego dvojako, koliko je djelo jedne i druge naravi u Kristu; oživljavanje je jedno te isto djelovanje u subjektivnom, moralnom smislu, koliko je djelo jednoga te istoga Krista, koji je u ontolškom smislu jedno biće, ako i jest subjektom božanske i čovječanske naravi.

To istina sv. Ćiril izrijeком ne veli, ali nema nikakove sumnje, da nas tekst njegov neodoljivom logikom upućuje na rečene posve ortodoksne izvode.<sup>142</sup>

Prema tomu izloženo pozitivno poimanje teksta sv. Ćirila pruža posljednji peremptorni dokaz, da sv. Ćiril nije učio jedno Kristovo djelovanje u fizičkom smislu. Potvrđuje nam to i okolnost, što cijelo mjesto odše antinestorijanskim

<sup>142</sup> *ὁμογενής* može po sebi imati više značenja: identičan, srodan, sličan itd. U najgorem slučaju bi se *ὁμογενής* morao u tekstu prevesti sa identičan, kako to Migne i čini. Ja sam se priklonio ovom posljednjem prijevodu, jerbo utvrđuje izloženi ortodokсни tok i sadržaj misli sv. Ćirila!



duhom.<sup>143</sup> A poznato je, da je sv. Ćiril protiv Nestorijanaca morao da brani apsolutnu jedinstvo i posvemašnju istovjetnost Riječi Božje i Isusa Krista u njegovu bivstvovanje i svemkolikom njegovu htijenju i djelovanju.

Red je da se osvrnem na ostale bogoslove, što no tumače pomenuti tekst sv. Ćirila.

Ponajprije valja spomenuti glavnoga pobornika ortodoksije protiv monoteletizma sv. Maksima (580—662). To većma, što ga slijedi lijepa četa bogoslova novijeg vremena. Među njima se ističe: Petavius,<sup>144</sup> Scheeben,<sup>145</sup> Schwane,<sup>146</sup> Stentrup,<sup>147</sup> Straubinger,<sup>148</sup> i drugi. Svi ti bogoslovi poglavito izdižu sa sv. Maksimom negativni karakter Ćirilova teksta, t. j. dokazuju, da se sv. Ćiril ne smije niipošto shvatiti u heterodoksnom smislu.

Sv. Maksim dobro iznosi, da sv. Ćiril ne uči djelovanje u Kristu, koliko bi u njemu nestalo bilo razlike između njegova božanskog i čovječanskog djelovanja.<sup>149</sup> Sv. Ćiril nije učio jedno djelovanje Kristova božanstva i čovječanstva, t. j. jedno djelovanje u fizičkom smislu.<sup>150</sup> To sv. Maksim dobro ističe, ali to iz teksta jasnim načinom ne izvodi. Kao dokaz tomu neka bude, što »συγγενής« prevodi sa »srodan« i dovodi u vezu s »δι ἀμφοῖν«. U Kristu je — tumači Ćirila Maksim — jedno i srodno djelovanje. Srodno: koliko se to jedno djelovanje radi osobnoga jedinstva nalazi i u svemoćnoj njegovoj zapovijedi i u dodiru njegova svetog tijela.<sup>151</sup> U disputaciji

<sup>143</sup> Svjedoče to sva mjesta u ovom tekstu, koja ističu, da je jedinstven bitak u Kristu te da je čovječje njegovo tijelo pravom pravcom svojinom Riječi Božje. Zato držim da nema pravo Bardenhewer kada veli, da je sv. Ćiril svoj komentar Ivanovom evanđelju napisao prije god. 428., t. j. prije nego što se pojavio bio nestorijanizam. Bardenhewer, *Patrologie*, Freiburg, 1910. 235.

<sup>144</sup> De theol. dogmatibus, De incarnatione, Venetiis, 1752. L. VIII., c. 13.

<sup>145</sup> Handbuch der kath. Dogm., Freiburg (B) II., 822.

<sup>146</sup> Dogmengeschichte, Freiburg (B) 1895., 395.

<sup>147</sup> Prael dogm. Christologia II. Oeniponte. II., 825—826.

<sup>148</sup> Die Christologie des hl. Maximus Confessor, Bonn, 1906., 77—79.

<sup>149</sup> οὐκ ἐπ' ἀναίρεσει τῆς τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν οὐσιώδους διαφορᾶς τῶν ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ὑπάρχει ὁ εἰς καὶ μόνος Χριστὸς ὁ Θεός. Migne, P. g. 91. 85.

<sup>150</sup> Ib. 344.

<sup>151</sup> μιαν (t. j. ἐνεργειαν) μὲν, τῇ ἐνώσει συγγενῆ δὲ πάλιν, τοῖς μέρεσιν, ὡς τὴν αὐτὴν οὐσαν, ἔν τε πανουργῶ προστάγματι, καὶ ἀφ' ἣ τῆς ἁγίας σαρκὸς δι ἀμφοῖν γὰρ, ὡς θεός, ὁ Λόγος ταύτην . . ἐπεδείκνυτο. Migne, Ib. 101.

s Pirhom kao da se hoće konkretnije izraziti. Ondje veli, da je u Kristu jedno i srodno djelovanje, budući da je uskrsenje kćeri predsjednika sinagoge, uzrukovano svemoćnom zapovijedu Božjom, srodno uskrsenju, što ga je uzročio dodir njegova svetog tijela.<sup>152</sup>

Sv. Maksim dokazuje po tome ortodoksnost Ćirilovu na pretpostavci, da se »συγγενῆ« odnosi na »δι ἀμφοῖν« te da znači srodan. Ali »συγγενῆ« se odnosi na »μίαν τε,« a »δι ἀμφοῖν« je u svezi s »ἐπεδείκνυσσι.«. Međutim bez obzira na to valja reći, da je svrha sv. Maksima posve opravdana, jer imade osnova u Ćirilovu tekstu, ali negativna argumentacija Maksimova je prilično nespretna, tako te nije jasna, kako bismo željeli.

Meni je više do toga, kako Maksim tumači Ćirilove riječi »μία . . . ἐνέργεια.« U djelu »Opuscula theologica et polemica« veli, da Ćiril riječima »μία ἐνέργεια« hoće reći, da je u Kristu veoma uska sveza i ujedinjenje fizičkih djelovanja. Na osnovi osobnoga jedinstva imade i Kristovo tijelo udjela u čudesnim djelima.<sup>153</sup> U svojoj disputaciji s Pirhom kaže Maksim, da se prema sv. Ćirilu jedno djelovanje nema uzeti kao jedno djelovanje dvaju Kristovih naravi, nego jedno božansko djelovanje, koje po biti pripada Riječi Božjoj i pomoću koje tvori ona čudesa ne samo asomatički nego i somatički.<sup>154</sup>

To se iz teksta ne da izvesti. Oživljavanje je bez sumnje božansko djelo u objektivnom smislu. Ali sv. Ćiril veli, da u Kristu jedno te isto djelovanje uskrsavanja proizlazi »δι ἀμφοῖν«, t. j. oživljavanje je sv. Ćirilu djelo ne samo božanske njegove naravi nego i čovječanске njegove naravi. U tomu baš stoji izričita tendencija — kako smo vidjeli — da dokaže, da je čovječanška narav Kristova bila na neki

<sup>152</sup> Ὡς συγγενῶς ἔχειν κατὰ τὴν φύσιν διὰ λόγον, καὶ παντοῦροδὸν προστάγματος γενομένην τὴν ζώωσιν τῆς παιδὸς . . . πρὸς τὴν διὰ τῆς ἀφῆς σωματικῶς τελοῦμένην. Migne, Ib. 344.

<sup>153</sup> Τὴν γὰρ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν . . . συμφύαν καὶ ἔνωσιν . . . ἐκπαιδεύει. Migne, Ib. 401.

<sup>154</sup> καὶ τὴν ἐν τοῖς θαύμασι θεῖαν τὸν λόγον. . . ἐνέργειαν. . . ἀλλὰ καθῆς τῆς ἁγίας σαρκὸς, διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν καθ' ὁπόσασιν ἔνωσιν. Ib. . . οὐ μίαν τὴν τῶν δύο φύσεων εἶπεν ἐνέργειαν ἀλλὰ μίαν τὴν ἐνέργειαν εἶπε τὴν θεῖαν καὶ τὴν Πατρικὴν, οὐδιωδὸς ἐνυπάρχουσαν τῷ σαρκωθέντι Θεῷ Λόγῳ, καθ' ἣν οὐ παντοῦροδὸν μόνον προστάγματι τὰς θεοσημίας ἀσωμάτως ἐτέλει, . . . ἀλλὰ καὶ . . . τὰς ἐδείκνυεν σωματικῶς. Ib. 344.

način dionikom božanskog života. Prema tekstu sv. Ćirila oživljavanje nije bilo jedno te isto djelovanje, koliko je bilo djelo božanske naravi nego je bilo jedno te isto djelovanje u moralnom smislu, u koliko je naime oživljavanje bilo djelo jednog te istoga Kristovoga bitka.

Po sudu Tixerontovu, htio je sv. Maksim doista istaknuti, da je uskršavanje jedno cjelovito djelovanje u moralnom smislu, koje je proizvelo jedan jedini učinak, premda su u njemu imale udjela obje Kristove naravi.<sup>155</sup>

Kako smo već vidjeli, sv. Maksim nije svojom terminologijom tako daleko sezao. Svakako valja Tixerontu priznati, da je u jednu ruku baza Maksimove argumentacije tekstem sv. Ćirila posvema opravdana, ali da i Maksim u drugu ruku nije Ćirilova teksta niti u stvarnom niti u terminološkom smislu iscrpio do krajnjih posljedica. Možda je držao za dostatno, što je pokazao, da sv. Ćirilovim tekstem nije izrekao hereze ni u kojem smislu.

Isto vrijedi za pomenute bogoslove, što ga slijede.

Nezadovoljan s nepotpunim i dosta nejasnim izlaganjem Maksimovim o Ćirilovu tekstu, obratio sam se na neke savremene bogoslove, da čujem njihovo mnijenje.

Christian Pesch drži, da »μία« znači jedinstven (einheitlich) a »συγγενή« prevodi sa »nama srodan«. Sv. Ćiril hoće da pokaže — piše mi Pesch — da je u Kristu jedinstveno i ujedno nama srodno djelovanje, jer se realizuje, uzbljava na čutilni — dakle nama srodan način.<sup>156</sup>

Neka bi Pesch imao pravo, da se »συγγενή« ima prevesti sa »n a m a s r o d a n«. Ali iz njegovih riječi jasno izbija nama poznata misao Maksimova, da je sv. Ćiril oživljavanje držao jednim djelovanjem, koliko je bilo božansko djelovanje u reduplikativnom smislu, a to se, kako smo vidjeli, ne da opravdati tekstem sv. Ćirila.

<sup>155</sup> Dans ce cas, il n'y avait moralement qu'une seule action totale, produisant un effet unique, encore qu'une part en revint à chacune des natures. Histoire des dogmes, Paris 1912., III., 190.

<sup>156</sup> Bei den Wundern Christi wirken Gott und das Fleisch zu einer einheitlichen Handlung, die zugleich göttlich und sinnfällig und darum unserer geistig-sinnlicher Natur verwandt und angepasst ist. Christus zeigt bei den Wundern »eine einzige und zugleich (uns) verwandte Tätigkeit.«

Bardenhewer prevodi »*συγγενῆ*« sa »suglasno«, pa kaže, da »*μία τε καὶ συγγενῆς ἐνέργεια*« znači jedno i suglasno djelovanje, t. j. jedno djelovanje, koliko ljudsko djelovanje u Kristu odgovara njegovu božanskom djelovanju.<sup>157</sup>

Nema sumnje, da u Kristu uopće, a napose u čudesnim njegovim djelima, vlada najveća harmonija između njegove čovječanske i božanske naravi, ali tim skladom nije tekst sv. Ćirila ni izdaleka iscrpen.

Bartmann prevodi ovako: »Er zeigte, dass es eine und zwar aus beiden zusammengewachsene Wirkung ist«. Bartmann dakle poput Pescha uzimlje, da je oživljavanje jedno te isto djelovanje u objektivnom smislu, dok je prema tekstu sv. Ćirila u objektivnom smislu dvojako, a jedno te isto u subjektivnom smislu, kako mi to priznaje Widauer.<sup>158</sup>

Koliko imena, toľko tumačenja. Bogoslovi ove skupine nastoje u kratko podati negativan i pozitivan smisao riječima sv. Ćirila. Griješe u tomu, što ne iskorišćuju teksta bar do detaljnijih njegovih ideja. Nije onda čudo, što oživljavanje Kristovo drže jednim djelovanjem u objektivnom smislu i tako tekst, koji onako nije najjasnije stilizovan, obavljaju još većom tamom.

Posebnu pažnju zavreduju dvojica modernih bogoslova Lebon i Tixeront, koji nam iznose poglavito pozitivno izlaganje Ćirilovih riječi.

Lebon<sup>159</sup> dozivlje u pamet, da sv. Ćiril identifikuje pojam *φύσις* s pojmom subjekta. Djelovanje (*ἐνέργεια*) — nastavlja Lebon — nije ništa drugo nego *κίνησις ἐνεργειακή* t. j. operativno gibanje individua ili hipostaze. I zato *ἐνέργεια* ili *κίνησις ἐνεργειακή* treba da bude jedna i božanska, kao što je subjektu Kristu jedan i božanski, ako i jest sastavljen s tijelom, s kojim se kadikad služi. Jednota (jedinstvo) je u subjektu u operativnom gibanju, kojim subjekat proizvodi učinke. Učinaka je mnogo, među sobom se razlikuju, te u jednom te istom

<sup>157</sup> ... eine und übereinstimmende Tätigkeit, d. h. eine Tätigkeit insofern, als das menschliche Tätigsein dem göttlichen Tätigsein entspricht.

<sup>158</sup> Eine und dieselbe (moralisch) Tätigkeit zeigt (entfaltet) er durch beide.

<sup>159</sup> Le monoplysisme sévérien, Lovanii, 1909., 457.

individuu očituju Boga i čovjeka.<sup>160</sup> Prema tomu — izvodi Lebon — tekst sv. Ćirila — označuje božansku moć, božansko djelovanje, koju realizuje Riječ u zajedini sa svojim tijelom.<sup>161</sup> Tixeront tumači jednako sv. Ćirila i to istim riječima.<sup>162</sup>

Nedvojbeno je, kako sam to već i pokazao, da su sv. Ćirilu pojmovi φύσις i ὑπόστασις bili posvema identični. Ali se iz našega teksta ne da ni na koji način izvesti, da je već sv. Ćiril identificirao ἐνέργεια sa φύσις ili sa ὑπόστασις. Sjetimo se nadalje, da je Krist prema sv. Ćirilu pokazivao διπλὴν τὴν ἐνέργειαν.<sup>163</sup> Lebon primjećuje, da te riječi sv. Ćirila ne označuju »dvojako djelovanje« u Kristu nego »djelovanje sastavljeno (ἐνέργεια σύνθετος) ili djelovanje sastavljene naravi«, ili djelovanje »tjelovljene naravi Kristove (ἐνέργεια de la φύσις σύνθετος ou σεσαρκωμένη).<sup>164</sup> Lebon hoće drugim riječima da kaže, da je sv. Ćiril riječi „διπλὴν τὴν ἐνέργειαν“ uzimao u subjektivnom a ne u objektivnom smislu. Ovo se iz terminološke ideologije sv. Ćirila ne da, kako vidjesmo, izvesti. Tu kristološku ideologiju nalazimo u poznijih bogoslova, koji polemizuju s Nestorijancima. Time nijesam porekao, da sv. Ćiril nije svojim kristološkim formulacijama bio povodom i pobudom ideologije onih antinestorijanskih bogoslova, koji su se držali vjernih njegovim sljedbenicima. Ako bi nadalje tvrdnja Lebonova i Tixerontova i bila istinita, to oni odatle nijesu mogli logički zaključiti, da je sv. Ćiril μιάν . . . ἐνέργειαν uzimao u smislu jednoga Kristovoga božanskoga djelovanja, koje tvori čudesa u zajedini sa svojim tijelom, već bi bili morali dosljedno reći, da je ἐνέργεια oživljavanja jedna ἐνέργεια, koliko potječe od jednoga božanskoga subjekta. Najzad rado priznajem i ovoj dvojici bogoslova da je uskršavanje po sudu sv. Ćirila faktično djelo božanske i čovječanske naravi Kristve ali naglašujem, da je

<sup>160</sup> L'unité est dans l'agent, et dans le mouvement opératoire par lequel il produit des effets; ceux-ci sont multiples et d'ordres différents (θεοπραπή ἀνθρωπίνα), et manifestent ainsi le Dieu et l'homme dans un seul et même individu. Ib.

<sup>161</sup> Le texte . . . marque la puissance, l'activité divine exercée par le Verbe avec sa chair comme coopératrice (συνεργάτην). Ib.

<sup>162</sup> Il s'agit ici de la puissance vivificatrice du Verbe, qui se manifeste en associant la chair comme συνεργάτην à son operation divine. Histoire des dogmes, III., 77.

<sup>163</sup> Migne, P. g. 72, 937.

<sup>164</sup> Ib.

Jednako je s trećim inkriminiranim mjestom sv. Ćirila.

Na koncu prve sjednice općeg šestog carigradskog koncila čitao je Stjepan, prezbiter i momak te učenik Makarija, patrijarke antiohijskoga (u historijatu općeg efeškog koncila od g. 431.) jedan odlomak iz spisa, što ga je sv. Ćiril posvetio bio caru Teodoriju. U tom odlomku ističe sv. Ćiril, kako je Isus Krist neslomljiv osnov kraljevstvu Teodosijevu, po Isusu Kristu kraljevi kraljuju i mogući kroje pravdu, jer volja je njegova svemoćna.<sup>170</sup> ...Kad su jeknule te posljedne riječi: »jer volja je njegova svemoćna,« klikne Makarije caru Konstantinu: »Evo pokazao sam da je u Kristu jedna volja.«<sup>171</sup>

Papinski su legati zajedno s nekim biskupima dobro primjetili, da sv. Ćiril pomenutim riječima misli božansku Krstovu volju.

Prema tomu njesam ni ovdje kao ni u prva dva teksta vodio brigu, u kojem se smislu Makarije s rečenim svojim sumišljenicima pozivao na mjesta sv. Ćirila. To će doći na red, kada bude govora ex professo o njihovoj kristologiji. Dosta je ovdje da konstatujemo kako sv. Ćiril u sva tri mjesta posve ortodoksno misli.

\* \* \*

Prikazao sam u glavnijim crtama kristološke ideje sv. Ćirila, patrijarke aleksandrijskoga. Terminologija mu ona oko odaje monofizitski duh. Psihologija jednoga čovjeka nije logika željeznih zakona. Tako i kod svetog Ćirila valja uzeti u obzir, da on — kako lijepo veli Tixeront — posmatra kristologiju više s religioznog, nego s metafizičkoga stajališta. Čovjek nas — mi je sv. Ćiril — ne može da spasi. Treba Bog, Riječ Božja da prosta ne čovjekom, za nas trpi i umre. Ćiril je bio u neprestanoj bojni trzavici s Nestorijancima, koji su po njegovu mišljenju ugrožavali soterijološki karakter ortodoksne kristologije. Jasno nam je prema tomu, zašto je vazda i svuda isticao svoju omiljelu formulu „μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη“. On je držao, da ta terminologija ponajbolje izriče osobni identitet Kristov.<sup>172</sup>

<sup>170</sup> Ἔστι γὰρ αὐτῷ παναληθὲς τὸ θέλημα. Mansi Concilia XI, 216.

<sup>171</sup> Ἴδὸν δέσποτα παρέσησα ἐν εἶναι θέλημα ἐπὶ Χριστοῦ. Ib.

<sup>172</sup> Za ovu formulu držao je sv. Ćiril, da potječe od sv. Atanazija. Međutim ona potječe Apolinara, što dakako nije, kako

Kad su ga Nestorijanci objeđivali s apolinarizma, on se vazda jasno i precizno ograđivao protiv te zablude.

Sv. Ćiril upotrebljava najradije primjer duše i tijela, da nam donekle približi misterij hipostatskoga sjedinjenja čovječanske naravi Kristove s osobom Riječi Božje: Ali se ne smije s metnuti s uma, da se sv. Ćiril služio spomenutim primjerom, da nam dajbudi donekle objasni onu najintimniju, najtješnju vezu između božanske i čovječanske naravi, koje su u Kristu potpunoma zadržale svoj karakter.

Ako i jest dakle terminologija sv. Ćirila monofizističkoga karaktera, to je ipak njegova kristologija u objektivnom smislu u potpunom skladu s katoličkom kristologijom kalcedonskoga, lateranskoga te šestoga općeg crkvenog carigradskog koncila.

Sv. Ćiril nije monofizita, a još manje monoteleta i monergeta.

\* \* \*

Vjerska svijest nije statičke već dinamičke naravi. Prilike pojedinog doba znadu i te kako pospješiti evoluciju vjerske svijesti u subjektivnom smislu. Kao što je kristologija sv. Ćirila nastala i razvila se prilikama vremena, u kojemu žive sv. Ćiril, tako su i prilike poznijega doba osobito za dogotrjne borbe protiv kristologije kalcedonskoga koncila -- mogle doprinijeti tomu, da se zasebni antinestorijanski značaj njegove kristologije obogatio novim kristološkim formulacijama.

Kako vidjesmo, sv. Ćiril tvrdi, da je oživljavanje djelo Kristove božanske i čovječanske naravi, ali da je ipak jedno djelovanje, koliko potječe od Krista kao jednoga bitka, što ga čine božanska i čovječanska njegova narav. Nema sumnje nikakove, da ta ideologija može biti barem povodom i pobudom za nove neke kristološke formulacije. Mogao bi netko odvratiti svoj pogled od odnošaja, što no po sv. Ćirilu vlada na osnovi hipostatskog ujedinjenja u čudesnim djelima između čovječanske i božanske Kristove naravi i uzeti na nišan isključivo Krista kao jedan bitak, jedan subjekat, jednoga nosioca božanske i čovječanske naravi, te reći, da je u Kristu jedno te vidjesmo, na užrb ortodoksije sv. Ćirila. Schwane, Dogmengeschichte, Freiburg 1895., (B), II., 344. Tixeront, Histoire des dogmes, Paris, 1912., III., 74.



isto djelovanje, koliko svekoliko njegovo djelovanje, bilo ono božansko ili čovječansko, imade za subjekat, za nosioca jednoga Krista. U istom smislu moglo bi se govoriti i o jednom božanskom djelovanju, koliko je naime svemkolikom djelovanju u Kristu subjektom božanska osoba Riječi. Mogao bi nadalje netko govoriti o jednom božanskom djelovanju u Kristu, koliko poradi toga, što je viši božanski princip hegemoničkim principom u Kristu, tako te faktički dolazi do izražaja božanska volja u svemkolikom ljudskom Kristovu htijenju i djelovanju. To bi značilo imati pred očima izričito jednoga te istoga Krista u njegovu božanskomu i čovječanskomu htijenju djelovanju i tako djelovanje identifikovati sa subjektom u Kristu, koji djeluje.

Sve su to formulacije, koje su mogle nastati kao ustuk nestorjanskomu pokretu, što je zauzimao velike dimenzije. I doista: Trebalo je napose sa soterijoloških motiva, braniti osobno jedinstvo Riječi Božje i Krista čovjeka i u njegovu htijenju i djelovanje. Tu se moglo lijepo govoriti u duhu sv. Ćirila, da je Krist jedna utjelovljena *φύσις* Riječi Božje, koliko nije u Kristu jedno zasebno biće Bog, a drugo čovjek nego je jedno te isto Kristovo biće Bog i čovjek; da je nadalje u Kristu jedna volja, t. j. da nije u Kristu jedno zasebno biće Božje, koje je htjelo smrt na križu, a drugo zasebno ljudsko biće u Kristu tomu protivilo, nego da je jedan te isti Krist kao čovjek pod utjecajem svoje božanske naravi prigrl'o smrt; da valja napokon ispovijedati jedno Kristovo djelovanje ili jedno božansko djelovanje, koliko ne smijemo u Kristu, premda je on i Bog i čovjek, razlikovati biva zasebna bića, od kojih jedno djelovalo na božanski način, a drugo na čovječanski, nego je jedan te isti Krist Bog i čovjek bio subjektom božanskoga i čovječanskoga djelovanja.

Te na oko monofizičtske formulacije nijesu možda najzgodnije, ali su ortodoksne, te se mogu lijepo prisloniti kristologiji sv. Ćirila, jer je on svojom kristološkom ideologijom mogao dati direktivu ovoj daljnoj opisanoj dogmatskoj evoluciji.

Poznato je, da kristološka ideologija sv. Ćirila doista nije ostala bez velikoga zasebnoga utjecaja na poznije bogoslovske krugove. Dosta je ako se sjetimo na aleksandrijske Severi-

jance i Teodozijance, koji su s autoritetom sv. Ćirila vodili borbu protiv kristološke formulacije kalcedonskoga koncila. Svjedoči nam to nadalje glasovita Ćirova aleksandrijska unija velike egipatske monofizitske sekte s materom Crkvom, pa one silne borbe, koje su se na polju kristologije odigravale iza ove unije i dokrajčile lateranskim koncilom od g. 649. i carigradskim od g. 680. Sv. Ćiril se u to doba borbe protiv sljedbenika kristologije kalcedonskoga koncila vazda i svuda spominje kao začetnik i glavni predstavnik antinestorijanske kristologije.<sup>173</sup>

U kojem su se smislu svi ti bogoslovski pobornici pozivali na sv. Ćirila? Da li u heterodoksnom smislu ili možda tek Ćirilovu terminologiju, što su si je izgradili do posljednjih formulacija, pretpostavljaju kristološkoj terminologiji, kojim se služi kalcedonski koncil. Zato smo eto i uzeli u pretres kristologiju sv. Ćirila, da uzmognemo objektivno prosuditi, da li su se s pravom pozivali na autoritet sv. Ćirila aleksandrijski monofizite, koji su sklopili g. 633. uniju, te oni bogoslovi, koji su ovu uniju branili. I tako bi nam i kristologija sv. Ćirila kako je ovdje izložena, u velike pomogla, da nam se otvori novi pogled i vidik na polje kristoloških borbi, koje su izazvale Honorijevo pitanje.

<sup>173</sup> Vidi str. 1—3.

